

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश डा. श्री आनन्दमोहन भट्टराई
माननीय न्यायाधीश श्री अनिलकुमार सिन्हा
फैसला

०६९-CR-१०९१

मुद्दा:- अदालतको अवहेलना।

काठमाडौं जिल्ला, काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ३२ रामशाहपथ स्थित
नेम इन्स्टीच्युट फर मेडिकल एजुकेशन प्रा.लि.को तर्फबाट अख्तियारप्राप्त पुनरावेदक
ऐ. का संचालक डा. नविन कुमार शर्मा ----- १

विरुद्ध

काठमाडौं जिल्ला, काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ३२ पुतली सडक
स्थित भाइब्रेन्ट एजुकेशन प्रा.लि. मा शिक्षक पदमा कार्यरत ऐ. ऐ. बस्ने विपक्षी
मनोज कुमार सिंह ----- १

शुरु तहमा फैसला गर्ने:- माननीय न्यायाधीश श्री सुरेन्द्रवीर सिंह वस्न्यात
माननीय न्यायाधीश श्री हरिकुमार पोखरेल
पुनरावेदन अदालत पाटन।

फैसला मिति:- २०६९।११।२०

न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९(१) बमोजिम पर्न आएको प्रस्तुत मुद्दाको
संक्षिप्त तथ्य र ठहर यस प्रकार छ:-

निवेदक नेम इन्स्टीच्युट फर मेडिकल एजुकेशन प्रा.लि.एम.बि.बि.एस.,एम.डि. र वि.डि.
एस. को प्रवेश परीक्षाको तयारी कक्षा संचालन गर्ने र सो विषयहरूको प्रवेश परीक्षाको लागि
शिक्षा प्रदान गर्ने कार्य गर्दै आइरहेको सो शिक्षा प्रदान गर्न शिक्षण सेवा प्रदान गर्ने
शिक्षकहरूसंग सेवा संग सम्बन्धित सम्झौता गरी शिक्षण सेवा प्रदान गर्दै आइरहेको छ। यही
क्रममा विपक्षसंग मिति २०६८।९।१५ मा भएको करार सम्झौता बमोजिम निजले
२०६८।९।१६ बाट २०७०।९।१५ सम्म निवेदकको शिक्षण संस्थामा फिजीक्स विषयमा
प्री मेडिकल तहका विद्यार्थीको लागि शिक्षण सेवा प्रदान गर्ने र सो करारको अवधिमा कुनै
पनि अवस्थामा विपक्षीले छाड्न नपाउने र निवेदक संस्थाले छोडाउन नपाउने गरी सम्झौता
भएको थियो। विपक्षीले उक्त करार उल्लंघन गरेको हुँदा मिति २०६९।३।१७ मा

सम्मानित पुनरावेदन अदालत समक्ष निवेदन माग गरेकोमा मिति २०६९।३।१९ मा विपक्षीका नाउँमा २०६९।४।२ मा लिखित जवाफ सहित उपस्थित हुन आउनु भनी म्याद जारी भएकोमा निजले उक्त म्याद नवुझेको र मिति २०६९।४।१० मा भएको आदेश अनुसार राष्ट्रियस्तरको दैनिक पत्रिकामा प्रकाशित सूचना अनुसार तोकीएको म्यादमा समेत अनुपस्थित भई सम्मानित अदालतको सूचनालाई समेत वेवास्ता र अटेर गरी अदालतको अवहेलना गरेको साथै विपक्षीका नाममा उक्त करारको दफा ४ बमोजिम निवेदकको शिक्षण संस्था बाहेक अन्यत्र शिक्षण सेवा प्रदान नगर्नु नगराउनु भनी सम्मानित अदालतबाट मिति २०६९।५।३ मा फैसलासमेत हुँदा उक्त अदालतको आदेशको अवज्ञा गरी शिक्षण सेवा प्रदान गरिरहेकोले अदालतको अवहेलना गरेको हुँदा निज विपक्षीलाई अदालतको अवहेलनामा कारवाही गरी हदैसम्मको सजाय गरी सम्मानित अदालतको आदेशको कार्यान्वयन समेत गरी पाउँ भनी डा. अनिलकुमार शर्माले पुनरावेदन अदालत पाटनमा दिएको निवेदनपत्र।

यसमा के कसो भएको हो ? निवेदकको निवेदन माग बमोजिम अदालतको अवहेलना गरेको भनी किन सजाय हुनु नपर्ने हो ? अदालतको अवहेलनामा सजाय हुन नपर्ने कुनै कारण र आधार भए सो सबै खुलाई भएका प्रमाण समेत साथै राखी यस सम्बन्धी म्याद सूचना तामेल भएको मितिले बाटोको म्याद बाहेक १० दिन भित्र लिखित जवाफ लिई आफैं उपस्थित हुनुहोला भनी यो आदेश र निवेदनको छायाँप्रति समेत संलग्नगरी विपक्षीको नाउँमा म्याद सूचना जारी गरी रीतपूर्वक तामेल गर्न लगाई नियमानुसार पेश गर्नु होला भन्ने पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९।८।२०।४ को आदेश।

सर्वप्रथमतः विपक्षी निवेदक र म बीच भएको मिति २०६८।९।१५ को करार बमोजिम काम गर्न सक्ने वातावरण उपलब्ध नगराई विपक्षी स्वयमले करार भंग गरेको छ। विपक्षीको सम्मानित अदालत समक्ष रिट निवेदन दायर भएको छ भन्ने तथ्य यो अवहेलना मुद्दाको म्याद मिति २०६९।८।२८ मा प्राप्त हुँदा मात्र अवगत हुन आएकोले उक्त मुद्दाको फैसलाको नक्कल मिति २०६९।९।४ मा सारी थाहा जानकारी भएको छ। उक्त मुद्दामा मेरो नाउँको म्याद सूचना जारी तथा प्रकाशित हुँदा म भारतमा रहेको कारण जानकारी हुन नसकी पुर्पक्ष गर्न असमर्थ भएको र अदालतबाट भएको आदेश बारे समेत जानकारी नभएकोले मेरो अदालतको मान मर्यादा र आदेशको अवज्ञा गर्ने आशय रहेको हैन। विपक्षीले एकपक्षीय ढङ्गबाट करार उलंघन गरेकाले आफूले पुरा गर्नु पर्ने दायित्वबाट पन्छिने कलुषित र वदनियतले प्रस्तुत आदेश गराउन सफल भएछन्। तथापी अदालतको आदेश मुताविक मैले हालसम्म कहीं कतै शिक्षण सेवा प्रदान नगरेको र विपक्षीले उल्लेख गरेको भाइब्रेन्ट एजुकेशन

प्रा.लि.को तर्फबाट कुनै सेवा स्वीकार नगरेको हुँदा उक्त तथ्य स्थापित गर्न नसकेको अवस्था समेत हुँदा निवेदन जिकिर बमोजिम सम्मानित अदालतको अवहेलना नगरेको हुँदा कुनै सजाय हुनु पर्ने हैन, प्रस्तुत निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने विपक्षी मनोजकुमार सिंहले पुनरावेदन अदालत पाटनमा दिएको लिखित जवाफ ।

निवेदक र विपक्षी बीच शिक्षण सेवा सम्बन्धी करार सम्झौता भएकोमा विवाद देखिएन । सोही करार सम्झौता परिपालनाका लागि निवेदकद्वारा दायर निवेदन उपर यस अदालतबाट भएको म्याद सूचना जारी गर्ने र अन्तिम आदेश उपरको व्यहोरा आदेशानुसार कार्यान्वयन नगरी अदालतको अवहेलनामा सजायको माग दावी लिई प्रस्तुत निवेदन दायर भएको रहेछ । यस अदालतबाट करार ऐन, २०५६ को दफा ८७ बमोजिमको उपयुक्त आदेश जारी गरि पाउँ भन्ने मुद्दामा भएको प्रारम्भिक आदेश र अन्तिम आदेश पालना नगरेको हुँदा सजाय हुनुपर्छ भन्ने मुख्य जिकिर रहेको देखियो । उक्त मुद्दामा यस अदालतबाट मिति २०६९।५।३ मा भएको फैसलाको २०६९।९।४ मा जानकारी पाई विपक्षीले मिति २०६९।९।६ मा सो फैसला उपर सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन दर्ता गरेको र अदालतको आदेश मुताविक विपक्षीले अन्यत्र कही शिक्षण सेवा प्रदान गरेको अवस्था छैन भनी लिखित जवाफमा उल्लेख गरेको देखिँदा कारवाहीयुक्त अवस्थामा रहेको विचाराधिन मुद्दाको अन्तिम आदेशको पुनरावेदन तहबाट अन्तिम टुङ्गो नलाग्दै सो आदेश कार्यान्वयन नगरेको भनि अदालतको अवहेलनामा सजाय गर्नु पर्ने औचित्यता र पुष्ट्याई देखिएन । अतः अदालतको अवहेलनामा सजाय गरी पाउँ भन्ने निवेदन दावी पुग्न नसक्ने हुँदा प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने ठहर्छ भन्ने पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०६९।१२।२० मा भएको फैसला ।

विपक्षीहरू बिच भएको मिति २०६८।९।१५ को करारको दफा ४ बमोजिम निवेदकको शिक्षण संस्था बाहेक विपक्षीले अन्यत्र सेवा प्रदान नगर्नु नगराउनु भनी करार ऐन, २०५६ को दफा ८७ बमोजिमको आदेश जारी हुने ठहर्न्याई सम्मानित पुनरावेदन अदालतबाट मिति २०६९।५।३ मा फैसला समेत भइसकेको र सो जानकारी समेत विपक्षीले निवेदक संस्थाबाट गराइएको र सो मिति २०६९।५।३ को सम्मानित अदालतको आदेशको पालना गर्नु होस भनी निजलाई पटक पटक अनुरोध गर्दा समेत निजले नमानी अटेर गरी हाल काठमाडौं जिल्ला, का.म.न.पा. वडा नं. ३२ न्यूप्लाजा स्थित भाइब्रेन्ट एजुकेशनमा सम्मानित अदालतको आदेशलाई अवज्ञा गरी शिक्षण सेवा प्रदान गरी रहेको अवस्था विद्यमान हुँदा हुँदै सो तर्फ ध्यान नदिई गरेको फैसला त्रुटीपूर्ण छ ।

मिति २०६९।११।२० मा फैसला भए पश्चात पनि विपक्षीले हाल उक्त संस्थामा पठाई रहेको हुँदा विपक्षीले सम्मानित पुनरावेदन अदालतबाट मिति २०६९।५।३ मा भएको आदेश पटक पटक उलंघन गरी अदालतको अपहेलनामा गरेको अवस्था विद्यमान हुँदा हुँदै त्यसतर्फ ध्यान नदिएँ केवल पुनरावेदन परेको भन्ने आधारमा अपहेलना नठहर्ने फैसला भएबाट करार ऐन, २०५६ को दफा ८७ को व्यवस्था मृत हुने गंभिर अवस्था सृजना भएको छ। करार ऐन, २०५६ को दफा ८७ को व्यवस्था तत्काल उपचार प्रदान गर्ने व्यवस्था हो र पुनरावेदन गर्दा पनि आदेशको पालना गरेर मात्र गर्नु पर्दछ। अन्यथा यो व्यवस्थाको औचित्य नै समाप्त हुन्छ। यो आन्तरिक र इमरजेन्सी उपचार भएको हुँदा पुनरावेदन नलाग्ने भनी मिति २०६४।९।१८ मा विनोद प्रसाद चौरसिया वि. जि.बि.स. कार्यालय बारा भएको मुद्दामा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट सम्बत २०६३ सालको दे.पु.नं. ८९९६ मा करार ऐन, २०५६ को दफा ८७ मा भएको उल्लेखित व्यवस्थाको अध्ययनले के स्पष्ट गरेको छ भने उक्त व्यवस्था पुनरावेदन अदालतबाट जारी (Issue) हुने अन्तरकालिन प्रकृतिको आदेश सम्म हो भन्ने देखिन्छ। त्यस्तो अन्तरकालिन आदेशको औचित्य दुई पक्ष बिच सम्पन्न करार सम्झौताले पूर्णता प्राप्त गरिस भन्ने उद्देश्यले रहेको हुन्छ। पुनरावेदन अदालतबाट यस्ता विषयमा हुने अन्तरकालिन आदेश उपर चित्त नबुझ्ने पक्षले पुनरावेदन गर्न पाउने कानूनी व्यवस्था करार ऐन, २०५६ मा रहेको पाइदैन। यस आधारमा पुनरावेदकले पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०६४।४।२५ को अन्तरिम आदेश उपर यस अदालतमा पुनरावेदन गर्न पाउने वा लाग्न सक्ने कानूनी व्यवस्था उक्त करार ऐन, २०५६ मा रहे भएको नदेखिँदा प्रस्तुत पुनरावेदन अ.बं. १८० नं. बमोजिम खारेज हुने ठहर्छ” भनी करार ऐन, २०५६ को दफा ८७ बमोजिमको अन्तरिम आदेश उपर पुनरावेदन नलाग्ने भन्ने उक्त नजिर सिद्धान्त विपरित त्रुटि पूर्ण फैसला भएको छ भन्ने समेत व्यहोराको डा. नविन कुमार शर्मांले यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

नियम बमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा निवेदक नेम इन्ष्टिच्युट फर मेडिकल एजुकेशनसन् प्रा.लि.सँग विपक्षीले शिक्षणसेवा प्रदान गर्ने सेवासँग सम्बन्धित मिति २०६८।९।१५ मा सम्झौता गरेको र सम्झौताको अवधि २०७०।९।१५ सम्म रहेकोमा उक्त करार उल्लंघन गरी करारको पालना गराई पाउँ भनी सम्मानित अदालतमा निवेदन दिएकोमा सो निवेदन उपर कारवाही भै मिति २०६९।३।१९ तथा २०६९।४।१० मा भएको आदेशले जारी म्याद र सूचना समेत वेवास्ता गरी सम्मानित अदालतबाट मिति २०६९।५।३ मा भएको फैसला समेतको अवज्ञा गरी विपक्षीले शिक्षण

सेवा प्रदान गरिरहेकाले अदालतको अवहेलनामा कारवाही गरी सजाय गरी पाउँ भन्ने पुनरावेदन अदालतमा गरेको निवेदन र मिति २०६९।११।२० मा फैसला भए पश्चात पनि विपक्षीले हाल उक्त संस्थामा पढाई रहेको हुँदा विपक्षीले सम्मानित पुनरावेदन अदालतबाट मिति २०६९।५।३ मा भएको आदेश पटक पटक उलंघन गरी अदालतको हपहेलना गरेको अवस्था विद्यमान हुँदा हुँदै त्यसतर्फ ध्यान नदिएँ केवल पुनरावेदन परेको भन्ने आधारमा अपहेलना नठहर्ने फैसला भएबाट करार ऐन, २०५६ को दफा ८७ को व्यवस्था मृत हुने गम्भिर अवस्था सृजना भएको छ। करार ऐन, २०५६ को दफा ८७ को व्यवस्था तत्काल उपचार प्रदान गर्ने व्यवस्था हो र पुनरावेदन गर्दा पनि आदेशको पालना गरेर मात्र गर्नु पर्दछ। अन्यथा यो व्यवस्थाको औचित्य नै समाप्त हुन्छ। तसर्थ विपक्षीलाई अवहेलनामा कारवाही गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको पुनरावेदन जिकिर भएको पाइन्छ।

अब पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्छ पुग्दैन सो सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखिन आयो।

यसमा पुनरावेदक र विपक्षी बीच शिक्षण सेवा सम्बन्धी करार सम्झौता भएकोमा विवाद देखिएन। सोहि करार सम्झौता परिपालनाका लागि पुनरावेदकद्वारा दायर निवेदन उपर पुनरावेदन अदालतबाट भएको आदेश उपरको व्यहोरा आदेशानुसार कार्यान्वयन नगरी अदालतको अवहेलनामा सजायको माग दावी लिइ पुनरावेदन अदालतमा निवेदन दायर गरेकोमा कारवाहियुक्त अवस्थामा रहेको विचाराधिन मुद्दाको पुनरावेदन तहबाट अन्तिम टुंगो नलाग्दै सो आदेश कार्यान्वयन नगरेको भनी अदालतको अवहेलनामा सजाय गर्नु परेन भनी निवेदन खारेज गरेकोमा सो उपर पुनरावेदन र उक्त पुनरावेदनको फैसला तयार नभएकोले अवहेलनामा कारवाही गरी पाउँ भनी उही विषयमा यस अदालतमा छुट्टै निवेदन ०६९-MS-००२९ समेत दिएको देखिन्छ।

उक्त अदालतको अवहेलना भनी यिनै पुनरावेदकबाट दायर भएको ०६९-MS-००२९ मुद्दा आजै पेशी चढी अवहेलना नठहर्ने भनी फैसला भएको छ। अदालतको आदेश पालना नभएको भनी दायर भएको अवहेलना मुद्दामा पुनरावेदन अदालतको फैसला उपर यो पुनरावेदन दर्ता हुने अगावै पुनरावेदकले एकै विषय र एकै विवादलाई उठाइ दुइटर्फ कारवाही चलाएको पाइयो। एकै विवादको विषय उठाइ एक पटक पुनरावेदन अदालतमा अदालतको अवहेलना मुद्दा दायर गर्ने, त्यसमा अवहेलना नठहरिएपछि सर्वोच्च अदालतमा अवहेलना मुद्दा दायर गर्ने र सोही विषयमा पुनरावेदन अदालतको फैसला विरुद्ध यस अदालतमा पुनरावेदन दर्ता गर्ने कार्यबाट पुनरावेदकले आफ्नो विपक्षीलाई न्यायिक प्रकृयाबाट डर उत्पन्न गराउने प्रयत्न गरेको देखिन्छ। विवादको वास्तविक विषयवस्तु भित्रै रही उपचार खोज तर्फ नलाग्ने र कानून एवम अदालतको डरत्रास सृजना गरी आफ्नो उद्देश्य पुरा गर्ने कार्यलाई न्यायोचित भन्न

सकिदैन। अदालतको अवहेलना हुने नहुने सम्बन्धमा आजै ०६९-MS-००२९ मुद्दामा विस्तृत विवेचना भई निवेदन खारेज भएकोले सोहि बिबादको सम्बन्धित यस पुनरावेदनमा समेत पुनरावेदकको जिकिर पुग्न सक्ने देखिएन। प्रस्तुत मुद्दाको दायरी लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत/उपसचिव: जयराम श्रेष्ठ

कम्प्युटर अपरेटर: प्रेम बहादुर थापा

इति संवत् २०७३ साल चैत महिना २९ गते रोज .. शुभम् ----- ।